

Diktátorok szobrása ^[1]

„Az Önök országában és különlegesen a Párt Központi Bizottságában hiányoznak azok a szoborábrázolások, melyek a mi tanítóinkat mutatják be, Lenin és Sztálint, amelyeket fel kellene állítani egy méltó csarnokba. Ezért elhatároztam, hogy ajánlom Önöknek, hogy márványból vagy bronzból készíttessék el ezeket a számunkra oly kedves képmásokat, kiegészítve az Önök tanítómesterének és a fassizmus [!] elleni küzdelem kérelmelhetetlen harcosának, Rákosi Máttyás elvtársnak a képmásával.”

Bevezetés

A Rákosi Máttyás nevéhez kötődő szűk évtizedben a képzőművészet szorosan összekapcsolódott a hatalom irányváltásaival, és idomult annak politikai viszonyaihoz. 1949 tavaszáig a művészeti életre, kis túlzással azt is mondhatnánk, a káosz a jellemző. Ad hoc intézkedések követték egymást, nem volt átgondolt koncepció egyik póluson sem. Ez 1948-ig szinte természetes következménye volt az országban folyó hatalmi harcoknak. A kommunista uralom megszilárdulásával párhuzamosan egyre inkább érzékelhetővé vált az a törekvés, amely a politikai rendszert részleteiben is egyre jobban közelítette a Szovjetunióban kialakított gyakorlathoz. Néhány hónapon belül a művészeti és kulturális élet irányítása is a szovjet mintának felelt meg, végrehajtásáért a párt, zömmel képzetlen ideológusai, kultúrpolitikusai feleltek. Az ún. kulturális forradalom, amely a nép komplex szocialista átnevelését jelentette, magában foglalta az iskola, a propaganda, a művészet, a film, az irodalom és a tömegkultúra befolyásolását is. Az 1949. június 11-i országgyűlési „választásokat” követően megalakult új kormány létrehozta a Népművelési Minisztériumot, amelybe beolvastották a vallás- és közoktatásügyi tárcát, a tájékoztatásügyet, így egy kézben összpontosult a nevelés, a propaganda és a kultúra irányítása. E minisztérium élére Révai József került, akinek minisztersége idején teljesen átalakult, átforgalmazódott az ország kulturális, művészeti élete.

Az új hatalom nagymértékben befolyásolta a közgondolkodást, és a művészetet is felhasználta politikai propagandaeszközként, ami egyúttal lehetővé tette számára, hogy ellenőrizze a társadalmi nyilvánosság elé kerülő alkotásokat. Mivel az állam vált a művészek kizárólagos megrendelőjévé és vásárlójává, létük az államtól függött, amely elvárta igazodásukat a támogatott stílushoz, a „szocialista realizmushoz”. A művész és alkotása a propaganda játékszerévé vált, a politika szobrászokéval rokon, s a „szocialista ember harcos materialista, optimista világszemléletét tükrözi”. Az eszmei mondanivalót pedig a szocialista emberhez méltó pátoznak és meggyőző erőnek kellett jellemeznie.

[Képgaléria megtekintése](#) ^[2]

A képzőművészetet szintén a napi agitáció szolgálatába állították, a művészeket „agyonhalmozták” különféle „szempontokkal”, elősegítették a szemantizmus elterjedését és az elvtelen „alkalmazkodást” a művészek között. Az alkotó formaképzését nem zavarták „szubjektív önkényeskedések”, mondanivalójának kifejezőeszközeit előre megszábták, szóban és írásban harcoltak a reakciós, szubjektív idealista nézetek ellen. Az új képzőművészeti irány a szovjet szobrászokéval rokon, s a „szocialista ember harcos materialista, optimista világszemléletét tükrözi”. Az eszmei mondanivalót pedig a szocialista emberhez méltó pátoznak és meggyőző erőnek kellett jellemeznie.

A tapasztalatok azt mutatták, hogy ez a légkör rendkívül kedvezett a kisebb képességű, ám élelmes „művészeknek”, akik a rendszer kiszolgálóivá szerettek volna válni akár politikai, akár művészi síkon, de a pénzügyi bevétel és a hírnév sem jelentett elhanyagolható tényezőt számukra. Előfordult, hogy egyesek szocialista küldetésstudatra hivatkozva nemcsak hazájukban, de más szocialista országokban is különböző előnyöket és megrendeléseket próbáltak kicsikarni saját maguk számára. Ilyen művész volt forrásaink főszereplője Kiril Todorov, bolgár szobrászművész is, akinek felajánkozó levelei és a műveiről készült fotók egyértelműen ezt a mentalitást tükrözik. Az általa készített első - számunkra ismert - szobrok elkészültének (1944) ideje arra utal, hogy Todorov idejekorán felismerte az új „piacban” rejlő lehetőséget.

Kiril Todorov 1949 elején érkezett először Magyarországra. Ekkori jövetelének célja a terep feltérképezése és a lehetőségek számbavétele volt. Egyértelműnek látszik, hogy Todorov támogatókkal a háta mögött érkezett, de a támasz nem lehetett elég erős, mert mintegy vándorkereskedő, „handlé” módjára ajánlkozott a legfontosabbnak vélt magyarországi hatalmi góccokban. Annyi mindenesetre valószínűnek látszik, s ezt az MDP Központi Bizottságához írt levelében ki is jelenti, hogy Rákosi Máttyás „vendégeként” tartózkodik hazánkban. Ráadásul magával hozta Georgi Dimitrovról és Tolbuhin marsallról készített mellszobrát, amelyeket sikerült elhelyeztetnie az MDP Központi Bizottságának épületében. Az utóbbi első példányát vélhetően akkor készítette, amikor a marsall 1945-ben Szófiában díszpolgári címet kapott. A forrásunkban közölt fotón a Lenin, Sztálin és Dimitrov társaságában látható Tolbuhin szobor egyúttal azt is demonstrálja, hogy Todorov személyesen ismerte a marsallt, mivel a művek előtt ők ketten beszélgetnek. Szoborábrázolásai alapján a diktátorok szobrásának is nevezhetjük.

Felfogásunk szerint Todorov más szocialista országok vezetőitől is megbízatást kívánt szerezni, s ennek a „kereskedelmi útnak”, a Szovjetuniót és Bulgáriát leszámítva, Magyarország volt az első állomása. (Erre utal az a tény, hogy felajánkozó leveleiben csak az említett két országra hivatkozik.)

Kiril Todorov négy levelet írt különböző magyarországi szervekhez. A leveleket eredetileg bolgár nyelven írta, saját fejléces levélpapíron 1949. június 6-i dátummal. A levelek a bolgár (orosz) „kincstári” nyelvezetnek felelnek meg, és a fordítás mind szóhasználatával, mind nyelvi fordulataival teljesen idegen a magyar nyelvtől. Időnként megmosolyogatóak az olyan kifejezések, mint a „képmás” kifejezés alkalmazása a „szobor” helyett, Tolbuhin a „hadi káder”, a német megszállás helyett „teuton leigázás”, a „munkásosztályból fakadt honvédelmi káderek”, a „munkásosztály vezérferfiái” vagy a „lángeszű Lenin” formulák.

A leveleket az Országgyűlés elnökének, az MDP Központi Bizottságának, a Hazafias Népfrent Elnökségének és Farkas Mihály vezérezredes, honvédelmi miniszternek címezte. (Farkast „csak” tábornok elvtársnak szólítja, nyilvánvalóan nem ismerte katonai rendfokozatát.) Feltételezéseink szerint nem egy időben, bár azonos dátummal készültek. Az Országgyűlés elnökéhez írt levelében Todorov utal arra, hogy „öt hónappal ezelőtt” járt először Magyarországon, az MDP KB-hoz írt levelében pedig egyszerűen csak „bizonyos idővel ezelőtt” érkezett Magyarországra. Második útjáról is csak közelítő dátumot ad meg.

Véleményünk szerint, az Országgyűlés elnökéhez írt levél keletkezhetett először, függetlenül a levél szereplő dátumtól. Ebben a levélben Todorov nem titkolja, hogy felkereste az MDP Központi Bizottságot is ajánlatával. Javaslatot tett - igaz, kéretlenül - arra vonatkozóan, hogy a „munkásosztály [...] ezen kedvelt képeit” hol állítsák ki. Javasolta, hogy a Parlamentben, a Honvédelmi Minisztériumban és az MDP Központi Bizottságában is helyezzék el a szobrokat. A szobrokat (Lenin és Sztálin mellszobrát) carrarai márványból faragta ki, amelyek „nemcsak műalkotásul szolgálnak, hanem [...] propagandául is”, hiszen kifejezést adnak „annak a

határtalan tiszteletnek és szeretetnek, amit az egész magyar nemzet érez ezen személyiségek iránt". Rákosi szobrának megmintázásával célja, hogy „felszabadítóink iránt érzett mély tiszteletünknek” adjon kifejezést. Leveleiben csatolta minden alkotásának fényképét, s egy írásbeli ajánlatot, utóbbiak azonban nem voltak fellelhetők a dokumentumok között.

A levelek egyértelművé teszik, hogy 1949. június 4-e előtt már hetekkel korábban Magyarországon tartózkodott. Mint „munkaszerető ember” kötelességét teljesíti, hiszen látogatásának „különleges küldetése” Rákosi Máttyás portréjának megmintázása, mivel a szocialista képzőművészek „harcában” azt a feladatot tűzte maga elé, hogy „a szocialista tan megteremtőinek és megalkotóinak képét mellszobrok alakjában” megörökíti. Mindezen alkotásokat bemutatja Rákosi Máttyásnak abban a reményben, hogy így újabb megbízatást kap. Leveleiben utalást tesz a már korábban elkészített munkáira, így Marx, Engels, Lenin (Szófia, 1946), Sztálin (Szófia, 1944), Georgi Dimitrov, Vaszil Kolarov, Klement Gottwald és mások képmásaira, amelyeket szeretne kiegészíteni „a magyar nép tanítómesterének és vezetőjének mellszobrával”, amelyet már megmintázott (1949). Korábban elkészítette Togliatti, Thorez, La Passionaria, Ana Pauker, Gheorghiu Dej, Bierut és Sztálin szobrait is. (A nevek melletti dátumok a fotókon jelzett évszámra utalnak.)

Megállapítja, hogy Magyarországon hiányoznak azok a szoborabrázolatok, amelyek a Szovjetunió és a szocialista országok nagy „vezéreit” mutatják be, ezért a levelekben több elképzeléssel áll elő. Egyik levelében javasolja, hogy ezen „kedves képmásokat” [...] „ünnepélyes és szembeötlő helyen”, a Központi Bizottság helyiségében állítsák fel, amit kiegészíthetnének Rákosi Máttyás képmásával. Természetesen ő lenne a legmegfelelőbb személy ennek megmintázására.

A Magyar Függetlenségi Népfrent vezetőségét két ajánlattal is meglepte. Az egyik, hogy egy „méltó külsejű” csarnokot be kellene rendezni a munkásosztály nagy tanítómesterei és vezetői - Lenin, Sztálin és Rákosi - szobrai részére. A „már kész alkotásaimmel” azonnal meg lehetne ezt valósítani. E sorok egyértelműen bizonyítják, hogy korábban készített műveit mintegy másolatként próbálta jó pénzért a Népfrent rendelkezésére bocsátani, természetesen megfelelő anyagi ellenszolgáltatás fejében. Gyakorlatilag házal, ugyanakkor alkotásaival arcátlanul sorozatgyártásra buzdítja az érdekelteket.

Javasolta, hogy a Népfrent összes vidéki szervezeti részére is készítsenek hasonló szobrokat, amelyek a „munkásosztály vezérférfiainak szoborművei elkészítését” jelentené. Erre azonban ő nem vállalkozik, hanem nagylelkűen felajánlja, hogy e feladat elvégzésére magyar művészeket kérjenek fel, mivel a magyar képzőművészek így „tevékenyebb részt tudnának vállalni a propagandában és a „magyar szocialista köztársaság” felépítésében. Dicséri a magyar képzőművészeket, ugyanakkor elismeri, hogy a magyar szobrászok között is vannak olyan mesterek, akik csak arra várnak, hogy megbízást kapjanak, s kár lenne, ha az ő alkotásaik a műtermekben elzárva maradnának. Nyilvánvalóan nem csupán a levélíró felszólítására, de hamarosan valóban jó néhány magyar képzőművész, aki addig „lábhoz tett nyelvvel” várta a lehetőséget az ideológiailag megfelelő megrendelésekre, kapott lehetőséget a szocialista jövő bemutatására.

A Honvédelmi Minisztériumnak is ajánlatot tett, hogy annak bejáratát Sztálin, Tolbuhin és Rákosi márványszobraival díszítsék.

A szobrok árát láthatóan nagy üzleti hozzáértéssel szabta meg. A márvány mellszobrokért - természetesen carrarai márványból elkészítve és a helyszínen felállítva - 40 000 Ft-ot kért, azonban a „kivételes figyelem és vendégszeretet folytán”, melyet irányomban itteni tartózkodásom alatt tanúsítottak” az árat darabonként 35 000 Ft-ra csökkentette, a bronzból készült szobor árát pedig „művészien cizellálva és patinálva” 25 000 Ft-ra taksálta. Ha figyelembe vesszük, hogy 1949-ben egy pártapparátusbeli munkatárs bére 800-1000 Ft körül mozgott, akkor az általa kért összeg minimálisan 5-6 millió Ft-nak felel meg, ami abban az időben különösen magas alkotói díjnak számított. Ez egyúttal arra is utal, hogy a kommunista küldetéstudat és az üzleti szellem békésen megfért egymással Todorovnál.

A levelek alapján nemcsak szoborkészítéssel foglalkozott, hanem „bizonyos technikai felvilágosításokat”, vagyis szakmai tanácsokat is hajlandó volt adni egy „ilyen felelős feladat kivitelezésé”-hez. Ha megkapja a megrendelést, azt a legértékesebb carrarai márványból vésné ki, ami arra utal, hogy beszerzési lehetőségei is jók voltak, hiszen ehhez az imperialista Olaszországból származó drága szobrászati nyersanyaghoz abban az időben rendkívül nehéz volt hozzájutni. Rákosi szobrát szintén carrarai márványból kívánta elkészíteni. A honvédelmi miniszterhez írt levélben találunk utalást arra vonatkozóan, hogy hamarosan Olaszországba utazik, ahol beszerzi a jelenlegi legjobb minőségű márványt, természetesen csak „abban az esetben, ha kedvezően fogadják” ajánlatát. A bolgár nyelvű levelek fejlécén Szófia mellett egy római stúdió neve is szerepel, ami bizonyíték arra, hogy kapcsolatban lehetett olasz művészkörökkel.

Mindezek ismeretében élesen vetődik fel a kérdés, vajon milyen művészi elhivatottság és hivatástudat, önálló alkotni vágyás, netán egyéni gondolkodásmód vagy alkotószabadság jellemezhet egy olyan művészt, aki a már korábban elkészített alkotásait próbálja meg ismét eladni egy másik, esetleg harmadik szocialista ország vezetőjének, s megrendelésekért házal különböző országok politikai vezetőinél. A fent ismertetett adatok alapján elmondhatjuk, hogy Kiril Todorov valódi és igazi célja egyértelműen megrendelések szerzése volt. Persze nem tudhatjuk, miért éppen őt részesítették előnyben a hazai szobrászművészekkel szemben, és készíthetett szobrot Rákosi Máttyásról. A szobor készítésének stációjáról lásd az Archivnetben megjelent cikkünket.

A kutatás során egyre jobban kezdett érdekelni nem csupán Todorov személye, hanem a hasonló esetek, személyek tevékenysége, sikerük vagy sikertelenségük oka, ami nem választható el a kelet-európai diktatúrák működési mechanizmusától. A további kutatások során ezért nem csupán Kiril Todorov munkásságának, magyarországi tevékenységének feltárása a célunk, hanem ennek a - nevezzük „Todorov jelenségnek” - mind szélesebb bemutatása.

Todorovnak sikerült üzletet kötnie Magyarországon, amint azt a róla és Rákosi Máttyásról mintázás közben készített fotók és a kész szobor is bizonyítják. Ugyanakkor sem az MDP, sem más állami hatalmi szerv (Minisztertanács, Elnöki Tanács, Honvédelmi Minisztérium) iratanyagában nem találtuk nyomát annak, hogy foglalkoztak volna egy Kiril Todorov-féle „szoborpanteon” kialakításával, vagy akár a már elkészült, s felajánlott szobrok megvételével. Ebben nyilván a költségek is szerepet játszhattak, nem beszélve arról, hogy a „műveket” ésszerűbb volt magyar alkotókkal elkészíttetni. Másrészt pedig 1949 novemberében közelgett Sztálin 70. születésnapja, ami háttérbe szorította a többi „népi demokrácia” vezetőinek személyét. Szentségtörés lett volna, hogy a „generalisszimusz” ünnepése mellett más is kitüntetett figyelmet kapjon. Úgy tűnik, az úgy súlyának megfelelően informális döntés született, s nem volt szükség arra, hogy a Politikai Bizottság, a Titkárság, vagy a Szervező Bizottság tárgyaljon a kérdésről.

A közölt forrásokot, fotókat a Magyar Országos Levéltár *Rákosi Máttyás titkári iratai* között őrzi.

* * *

A kommunista vezetőkéről készített szobroknak, festményeknek 1948-tól egyfajta konjunktúrája alakult ki a szovjet táboron belül, így Magyarországon is. Erre utal, hogy 1949. július 11-én az MDP Szervező Bizottsága engedélyezte a *Herendi Porcelángyár* által bemutatott *Sztálin szobor és Lenin plakett gyártását és sokszorosítását*, ugyanakkor nem járult hozzá ahhoz, hogy a *Szabadság szobor* és a *Sztálin plakettet* a bemutatott kivitelben gyártsák. Az ülésén - nyilvánvalóan a „negatív tapasztalatok” miatt - úgy határoztak, hogy a „testvérpártjaink és Pártunk vezetőiről” készített szobrokat a Belügyminisztériumnak, majd a Szervező Bizottság Titkárságának előzetesen meg kell mutatni, ill. jóváhagyatni. Augusztus 22-én ismét napirendre került a Herendi Porcelángyár előterjesztése. Ekkor a *Lenin és a Szocializmus felé* című szobrok fogalomba hozatalát tiltották meg, mivel a bemutatott minta nem volt megfelelő. Egyúttal a Szervező Bizottság szükségesnek tartotta, hogy a Szovjetunióból hozzanak be megfelelő mintákat a Lenin és Sztálin szobrok elkészítéséhez.

Más kezdeményezések is születtek, ezek közé tartozott Blazsek László szobrászművész alkotása, akinek Rákosiról készített „életnagyságú mellszobrának” terjesztését a Szervező Bizottság 1949. október 10-i ülésén nem fogadta el, és a belügyi hatóságokat a meglévő példányok megsemmisítésére utasította. Az előterjesztő szerint a szobor „olyan kriminális torzítás” volt, hogy szükségtelenek tartották akár a Szervező Bizottságnak, akár más pártfórumnak bemutatni.

Források

Kiril Todorov szoborajánlatai a magyar politikai vezetőknek

1.

Kiril Todorov levele az MDP Központi Bizottságának

A Magyar Dolgozók Pártja Központi Bizottságának

Budapest

Kedves Elvtársak [!]

Három hét óta tartózkodom az Önök országában, az Önök szeretett tanítómestere és vezére, Rákosi Máttyás elvtárs vendégéént. Ebből az alkalomból jutott nekem az a megtiszteltetés, hogy megmintázhattam Rákosi elvtárs mellszobrát.

A szocialista képzőművészetek harcában én azt a feladatot tűztem magam elé, hogy a szocialista tan megteremtőinek és megalkotóinak képét mellszobrok alakjában megörökítsem, Marx és Engels, a világ első szocialista állam megteremtőinek: Lenin és Sztálinnak és minden érdemes szocialista harcosnak, a fassizmus [!] elleni küzdelem élharcosainak: Georgi Dimitrov, Vaszil Kolarov, Klement Gottwald és mások képmásaiban. A különböző országok munkásosztályai vezetőinek ezen képcsarnoka, az első Dimitrov-féle öt éves terv keretében ki lesz egészítve Rákosi Máttyás elvtárs, a magyar nép tanítómesterének és vezetőjének

mellszobrával, melyet már megmintáztam; Togliatti, Thorez, Pasionaria, Ana Pauker, Gheorghiu Dej és Bierut, valamint a mi közös felszabadítónk, Sztálin elvtárs legközelebbi munkatársainak szobraival.

Az én küldetésemre vonatkozólag ezen tájékoztatásokat megadva, amely feladat, amennyire felelősségteljes, annyira nehéz is, megállapítom, hogy az Önök országában és különösen a Párt Központi Bizottságában hiányoznak azok a szoborábrázolások, melyek a mi tanítóinkat mutatják be, Lenint és Sztálint, amelyeket fel kellene állítani egy méltó csarnokba. Ezért elhatároztam, hogy ajánlom Önöknek, hogy márványból vagy bronzból készíttessék el ezeket a számunkra oly kedves képmásokat, kiegészítve az Önök tanítómesterének és a faszizmus [!] elleni küzdelem kérelmelhetetlen harcosának, Rákosi Mátyás elvtársnak a képmásával.

Remélem, hogy ezen ajánlatom egyezni fog az Önök óhajával, hogy ünnepélyes és szembeötölő helyen, az Önök Központi Bizottságának helyiségében [!] kerüljenek elhelyezésre a fenti szobrok, mint a lángeszű Lenin, és népeink felszabadítója, a nagy és dicső Sztálin iránti határtalan szeretet és mély tisztelet kifejezői.

Minden egyes szobor ára, amilyen a Központi Bizottságban Georgij Dimitrov szobra, művésziesen elkészítve carrarai márványból a helyszínen felállítva, 40 000 Ft, de a kivételes figyelem és vendégszeretet folytán, melyet irányomban itteni tartózkodásom alatt tanúsítottak, az árat 35 000 Ft-ban jelölöm meg.

Abban az esetben, ha Önök így határoznak, hogy ezen képmásokat bronzból is öntsem ki, egy-egy bronz szobor ára, művésziesen cizellálva és patinálva 25 000 Ft.

Hiszem, hogy ajánlatomat helyénvalónak és időszerűnek fogják találni, várom az Önök választát és biztosíthatom Önöket, hogy a meleg fogadtatás, melyben Budapesten részem volt, éreztetni fogja hatását nemcsak a szocialista propagandában, hanem az országaink közötti kulturális egyetértés tekintetében is.

Budapest, 1949. június 4-én.

Szívélyes elvtársi üdvözléssel

K[iril] Todorov [kézírással aláírt]

2.

Kiril Todorov levele Farkas Mihály honvédelmi miniszternek

A Magyar Népi [!] Köztársaság Honvédelmi Miniszterének

Budapest

Bizonyos idővel ezelőtt, közvetlenül a Honvédelmi Minisztérium részére meghoztam országaink közvetlen felszabadítójának, a Szovjetunió Marsalljának, Tolbucinnak természet után mintázott mellszobrát, melyet Önnek biztosan volt alkalma már látni a Magyar Dolgozók Pártja Központi Bizottságának helyiségében.

Most azzal a küldetéssel jöttem, hogy az Önök nagy honfitársának és a faszizmus elleni harc legérdemesebb harcosának, Rákosi elvtársnak képét megörökítem, amely küldetésem már siker koronázta.

Magammal hoztam a minden idők legnagyobb sztratégájának[!], a népek felszabadítójának, Sztálin Generalisszimuszának szobrát.

Idecsatolom minden alkotásom fényképét és az írásbeli ajánlatot. A szoborműveket a legszebb carrarai [!]márványból vésném ki az Ön Honvédelmi Minisztériuma részére.

Hiszem, hogy ajánlatom, elfogadása esetén egybevág az Önök Minisztériumának mulhatatlan szükségletével, miután fenséges külsőt fog nyerni, ha az ünnepélyes bejáratot Sztálin, Rákosi és Tolbucinnak márványszobraival díszítjük, nemcsak a hadi káder örömére, hanem mindenekelőtt a legmélyebb hála, köszönet és tisztelet kifejezéséül ezen személyek kivételes érdemei iránt, akik a magyar népet a szabadsággal ajándékozták meg.

Tekintettel közeli elutazásomra Olaszországba, ahol be fogom szerezni a jelenlegi legjobb „staturario” márványt, abban az esetben, ha kedvezően fogadják ajánlatomat, kívánatosnak tartom, hogy tájékoztassam Önöket ezen képek plasztikus művészi kivitelének bizonyos technikai részleteiről, mely művészi alkotások olyan közel állanak a munkásosztályhoz és a munkásosztályból fakadt honvédelmi káderekhez.

Minden márvány mellszobor ára 35 000 Ft lesz. Abban az esetben, ha Önök elhatározzák, hogy egyeseket abból bronzba öntve megrendelnek a Honvédelmi Akadémia szükségleteire, azoknak az ára egyenként 25 000 Ft lesz.

Meg vagyok győződve arról, hogy ezekkel az alkotásaimmal hozzá fogok járulni a demokratikus országokban a szocialista propagandához.

Kérem tábornok elvtárs, fogadja első segítőitársaival együtt az én

elvtársi üdvözlétemet:

Budapest, 1949. június 4-én.

Todorov Kiril
szobrász

3.

Kiril Todorov levele az Országgyűlés elnökének

A Magyar Népi [!] Köztársaság Országgyűlése Elnökének

Budapest

Elnök Elvtárs!

Öt hónappal ezelőtt, amikor először látogattam meg Budapestet, magammal hoztam a lipcsei per hőseinek, Georgi Dimitrovnak természet után mintázott mellszobrát, valamint országaink felszabadítójának, a Szovjetunió marsalljának, Tolbucinnak szobrát, melyek most a Magyar Dolgozók Pártjának Központi Bizottságánál vannak elhelyezve.

Mostani második látogatásom különleges küldetése az volt, hogy megmintázzam a faszizmus elleni harc legkérelmelhetőbb harcosának, Rákosi Mátyás elvtársnak szobrát, magammal hoztam a szovjet állam megalapítójának, a lángeszű Leninnek és a népek felszabadítójának, a nagy dicső Sztálinnak mellszobraikat.

A munkásosztály ezen kedvelt képei, melyekről ide mellékelem a fényképeket, ha megfelel ajánlatom, illő helyet kapnának az Önök nagyszerű, újjáépült Parlamentjében. Ezen szobrok a legjobb carrarai márványból vannak kidolgozva, s nemcsak díszítő műalkotásul szolgálnak, hanem egyúttal propagandául is fognak szolgálni a szocializmusnak az Önök országában történő mielőbbi megvalósítása érdekében. Mindenekelőtt azonban kifejezést adnak a magyar országgyűlés részéről annak a határtalan tiszteletnek és szeretetnek, amit az egész magyar nemzet érez ezen személyiségek iránt, akiknek érdemei nélkül felszabadulásunk a teuton leigázás alól elképzelhetetlen lett volna.

Remélem, hogy ezen ajánlatom időszerű és egybevág azzal a szükséglettel, hogy a demokratikus népek közös felszabadítóik iránt érezt mély tiszteletünknek kifejezést adjanak.

A fent említett mellszobrok fényképeit mellékelem.

Abban az esetben, ha Önök elhatározzák, hogy a szobrokat carrarai márványból véssém ki, vagy az említett szobrok egyikét, a szobrok ára darabonként 35 000 Forint lesz, ahogy ezt a Magyar Dolgozók Pártja Központi Bizottságának is ajánlottam.

Várva az Ön választát, amely után bizonyos technikai felvilágosításokat is adnék az ilyen felelős feladat kivitele szempontjából, kérem, fogadja az én

elvtársi üdvözlétemet:

Budapest, 1949. június 4-én.

Todorov Kiril
szobrász

4.

Kiril Todorov levele a Magyar Népfrent Elnökségének

B u d a p e s t

Elnök Elvtárs!

Három hete tartózkodom az Önök szép országában. Szeretném tájékoztatni Önt egyes művészi alkotásaimról, melyeket a szocialista eszme egész világon történő megvalósításának legnagyobb harcosairól készítettem.

Tekintettel a hatékony propagandisztikus hatásra, amelyet ezen képek plasztikus formájukkal minden ország dolgozóira gyakorolnak, különösen, ha ilyen kiemelkedő helyen, az elsörendű országos intézményeknél és szervezeteknél vannak elhelyezve, mint amilyen az Önök társadalmi-politikai szervezete, a Magyar Függetlenségi Népfrent, amely felöleli Magyarország összes dolgozót - ajánlom a Magyar Függetlenségi Népfrent vezetöségének, hogy rendezzen be egy méltó külsejű csarnokot a munkásosztály tanítómesterei és vezetöi: Lenin, Sztálin és Rákosi szobrai részére. Ami a Magyar Függetlenségi Népfrent Központi Vezetöségét illeti, azonnal szolgálatukra lehetnék már készen álló alkotásaimmal. Amennyiben szükségesnek tartják, hogy a Népfrent összes vidéki szervezetei részére is hasonló szobrok kerüljenek beszerzésre, ajánlom, bízzák a magyar művésztársakra a munkásosztály vezér férfainak szoborművei elkészítését, mivel az ilyen plasztikus kép kiemelkedő helyen, szervezetben vagy gyárban kiállítva sokkal inkább befolyásolja a dolgozókat, mint számtalan beszéd és ezernyi fénykép.

Ezen személyes véleményemet kifejezve, ami néhány éves tapasztalatomból szürödött le a mi bolgár népi köztársaságunkban, kívánom, hogy az Önök képzömművészei tevékenyebb részt vegyenek a propagandában, valamint a magyar szocialista köztársaság felépítésében is. Önöknek nagy mestereik vannak a képzömművészet terén, akik arra várnak, hogy megbízást kapjanak ilyen feladatokra, amelyeknek mindenekelőtt propagandisztikus szocialista jellegük van, és kár lenne, hogy a műalkotók a műtermekben elzárva maradnának, várva arra, hogy a munkafeladatokat megkaphassák. Meg kell őket ezzel a munkával bízni, és néhány év múlva az eredmény úgy a képzömművészet, mint a szocialista Magyarország szempontjából több mint örvendetes lesz.

Bízva abban, hogy mint munkaszerető ember, kötelességemet teljesítem ezen a téren, kérem Elnök elvtársat, ha helyesnek találja, vegye figyelembe véleményemet, abban a reményben, hogy az kedvezö eredményeket fog hozni.

Szívélyes elvtársi üdvözléttel:

Budapest, 1949. június 4-én.

Todorov Kiril
szobrász

Blazsek László szobrászművész Rákosi szobra

MAGYAR DOLGOZÓK PÁRTJA Budapest, 1949. október 8.

KÖZPONTI VEZET?SÉGE
GAZDASÁGI OSZTÁLY

Szervezö Bizottság

A mellékelt levelet író Blazsek László nevű szobrászművész a jelzett Rákosi szobrot lemintázta, de az olyan kriminális torzítás, hogy szükségtelennek tartottam akár a Szervezö Bizottsághoz, akár más Pártforumhoz felküldeni.

Miután tudomásom szerint több példányban készen áll terjesztésre, helyesnek tartanám, ha a Szervezö Bizottság letiltaná a rendörség útján a terjesztést, és a rendörség gondoskodna a meglévö példányok megsemmisítéséről.

Melléklet

Eltvársi üdvözléttel

[popup title="Lantos [Dezsö]" format="Default click" activate="click" close text="A KV gazdasági osztályának helyettes vezetője.]

* * *

Blazsek László
szobrászművész
Vorosilov [Stefánia] út 20.

Lantos elvtársnak

Tóth elvtárrsal történt előzetes megbeszélésünkre, majd Simonyi elvtársnövél folytatott megbeszélésünkre és utasítására, ezennel mellékelek egy általam alkotott Rákosi életnagyságú mellszobrot megtekintés céljából.

Egyben kérem elvtársat, hogy ebben a terjesztési akcióban támogatni szíveskedjen. A szobor alkotásánál figyelembe vettem egy szociális célt is, ugyanis én minden szobor eladásából a Rákosi Gyermekotthonra egy bizonyos összeget felajánlok. Az esetleges részletes megbeszéléseket meghatalmazott titkárnövvel szíveskedjék megbeszélni.

Szabadság!
Blazsek László [kézírással aláírt]

Budapest, 1949. október 5.

Címkek:

[Rákosi Mátyás](#) ^[3]

[szocialista realizmus](#) ^[4]

[MDP](#) ^[5]

[népfrent](#) ^[6]

[népi demokrácia](#) ^[7]

[Herendi Porcelángyár](#) ^[8]

Kiadás: 8. évfolyam (2008) 5. szám

Forrás webcim: https://www.archivnet.hu/kuriozumok/diktatorok_szobrasza.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/kuriozumok/diktatorok_szobrasza.html

[2] https://www.archivnet.hu/././galeria_pop.php%3Fga_id%3D36

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/rakosi-matyas>

- [4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szocialista-realizmus>
- [5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mdp>
- [6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nepfront>
- [7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/nepi-demokracia>
- [8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/herendi-porcelangyar>